

Lene Kaaberbøl & Agnete Friis

Een stille dood

‘Misschien vinden we wel een pistool,’ zei Pitkin. Hij richtte met zijn wijsvinger op het wachthuisje bij de poort. ‘Pieuuuwww.’

‘Of een machinegeweer,’ zei Tamás die vanaf zijn heup met een denkbeeldig wapen schoot. ‘Ratatatatata!’

‘Of een tank!’

‘De tanks hebben ze meegenomen,’ zei Tamás plotseling op ongepast nuchtere toon.

‘Een handgranaat,’ opperde Pitkin. ‘Denk je niet dat ze ergens een handgranaat hebben laten liggen?’

‘Je weet maar nooit,’ zei Tamás om de stemming niet helemaal te verpesten.

Het was net donker geworden. Het was een natte dag geweest en de geur van regen hing nog steeds in de lucht. Als het was blijven regenen, waren ze vast thuis gebleven. Maar nu waren ze hier dan toch, hij met Pitkin, en al geloofde hij niet echt in pistolen, machinegeweren of handgranaten, de spanning borrelde vanbinnen alsof zijn maag een flesje cola was dat iemand had staan schudden.

Er stond een hek rondom het voormalig militaire complex, maar de eenzame nachtwaker had de strijd tegen de horden schrootdieven en voddenrapers lang geleden al opgegeven. Hij bleef nu in zijn wachthuisje, het enige gebouw met elektriciteit en stromend water, waar hij naar een kleine zwart-wittelevisie zat te kijken, die hij iedere morgen na de wacht mee naar huis nam. Een keer had hij twee van de Rakosbroertjes beschoten, die van plan waren zijn tv te stelen, en daarmee

had hij ondanks alles een beetje respect afgedwongen. Tegenwoordig was er een soort vreedzame coëxistentie: het territorium van de nachtwaker besloeg het wachthuisje en de directe omgeving, dus de poort en het deel van het hek aan de kant van de weg. Daar kwamen zelfs de meest stoutmoedige leden van het plaatselijke dievengilde niet in de buurt. De rest van het terrein was echter niemandsland en dat betekende dat alles wat weggedragen kon worden, weg wás. Zelfs de omheining had eraan moeten geloven; György Motas had er grote delen van gestolen om te gebruiken als omheining van zijn eigen hondenkennel.

Tamás wist dat de kans om nog iets van waarde te vinden zo langzamerhand erg klein was geworden. Maar het kon nog steeds. En wat moest je anders doen op zo'n zwoele voorjaarsavond, als je niets te maken had? Pitkin kwebbelde dan wel als een achtjarig kind, maar hij wás bijna achttien en sterker dan de meeste andere jongens. Misschien vonden ze iets wat de anderen hadden laten staan, omdat het te zwaar was.

Ze doken door het hek. Het prikkende, kriebelende gevoel dat hij zich in verboden gebied bevond nam toe, en Tamás moest gewoon even lachen. Om hen heen leken de kale betonmuren van de officiersmess, de doucheruimtes, de werkplaatsen en kantoren op verlaten filmsets, maar de ramen en deuren waren al lang geleden verdwenen om ergens anders dienst te doen, net als de dakspanten en dakbedekking, radiatoren, waterleidingen, kranen, wastafels en oude wc-potten. De houten barakken waarin menig Sovjetsoldaat had geslapen, waren compleet verdwenen; plank voor plank verwijderd tot alleen de betonnen fundering nog over was. Het grootste en meest ongeschonden gebouw was het oude hospitaal dat als een ridderskasteel van drie verdiepingen boven de boerderijen uittorende. Nadat de Russen naar huis waren gegaan, had het nog een paar jaar dienstgedaan als kliniek voor de plaatselijke bevolking, geleid door een westerse hulporganisatie. Maar toen gingen ook de Engelssprekende dokters en verpleegsters weg en vodenrapers zwermden als een sprinkhanenplaag uit over het hospitaalgebouw. De eerste paar weken waren er grote trofeeën buitgemaakt – Attila had een metalen

kast vol ziekenhuisalcohol ontdekt en Marius Paul had drie microscopen verkocht in Miskolc voor bijna 50.000 forint. Tegenwoordig leek het hoge gebouw meer op een afgekloven kippenkarkas waar niet veel meer van te halen viel. Toch zetten Tamás en Pitkin koers naar het hospitaal.

Tamás dook als eerste door de gapende deuropening. Hij deed zijn zaklamp aan om te zien waar hij zijn voeten neer moest zetten. Vierkante vlekken grijsblauw maanlicht vielen door de gaten waar eens de ramen hadden gezeten, maar verder was het pikkedonker, vochtig en ondoordringbaar.

‘Boe!’ riep Pitkin. Tamás dook geschrokken in elkaar. Het geluid weerkaatste tussen de muren. Pitkin grinnikte.

‘Schrok je?’ vroeg hij.

Tamás bromde iets. Soms was Pitkin wel erg kinderachtig.

Er lagen nog steeds stukken gelig linoleum op de vloer en hier en daar zat er nog groene verf op de muren. Tamás liet zijn zaklamp door het trappenhuis schijnen. Verder naar boven kon hij de nachtelijke hemel onderscheiden, dus hier had de sprinkhanenplaag ook al van de dakbedekking gegeten. De kelder was onbereikbaar, om een of andere reden hadden de Russen de moeite genomen die te verzegelen door aan deze kant en aan de noordzijde van het gebouw het trappenhuis vol beton te storten.

Pitkin loerde door de lege gang. Hij griste de zaklamp uit de hand van Tamás, hield hem voor zich als een pistool en sprong voor de eerste deuropening.

‘Freeze!’ riep hij, terwijl hij met de lamp in de lege ziekenkamer scheen.

‘Ssstt,’ zei Tamás. ‘Straks komt de bewaker nog.’

‘Dat doet hij echt niet. Die zit te snurken voor de televisie, net als anders.’ Maar zijn branie bekoelde wel een beetje.

‘Hé,’ zei hij, ‘hier is iets gebeurd...’

Hij had gelijk. Het licht van de zaklamp scheen over de afgebladderde, groene muren en liet een flinke scheur in de muur onder het raam zien. Op de grond lagen meer brokstukken dan gewoonlijk; delen van het plafond waren naar beneden gekomen en stukken gips en oude

verflagen hingen in slierten naar beneden. Tamás kreeg plotseling het onaangename gevoel dat de hele bovenverdieping ieder moment naar beneden kon komen om van Pitkin en hem beleg tussen een betonsandwich te maken. Opeens viel zijn oog op iets wat zijn hebzucht deed oplaaien.

‘Wacht,’ zei hij, ‘schijn dáár nog eens op.’

‘Waar?’

‘Bij het raam. Nee, op de grond...’

Misschien was het gewoon ouderdom, misschien kwam het door die trillinkjes die thuis af en toe kringen in de koffie maakten; het hospitaal had in ieder geval een grote stap in de richting van volledige ineenstorting gezet. Door de scheur in de muur was een deel van de vloer in de kelder terechtgekomen. Die kelder die verboden gebied was geweest sinds de Russen hem aan beide kanten met een grote prop beton hadden verzegeld.

Pitkin en Tamás keken elkaar aan.

‘Er ligt daar beneden vast een heleboel,’ zei Tamás.

‘Van alles,’ antwoordde Pitkin, ‘misschien zelfs wel een handgranaat...’

Tamás wilde eerlijk gezegd liever een paar van die microscopen hebben, waar Marius Paul zo veel geld voor had gevangen.

‘Ik kan me er wel doorheen laten zakken,’ zei hij, ‘geef me de zaklamp eens!’

‘Ik wil ook naar beneden,’ zei Pitkin.

‘Ja, ja. Maar we moeten één voor één gaan.’

‘Hoezo?’

‘Dombo. Als we alle twee naar beneden springen, hoe komen we er dan weer uit?’

Ze hadden geen touw of een ladder bij zich en Pitkin moest noodgedwongen toegeven dat Tamás gelijk had. Dus ging Tamás op de rand zitten en stak hij voorzichtig zijn voeten en benen in het donkere gat. Hij aarzelde even.

‘Schiet op. Anders ga ik!’

‘Oké, oké. Wacht eens even!’

Pitkin mocht niet denken dat hij een angsthaas was, dus schoof hij

naar voren en liet zich naar beneden glijden. Een scherpe pijn joeg tijdens de sprong door zijn arm.

‘Au!’

Hij kwam scheef terecht, boven op de brokken van het ingestorte plafond, maar dat deed niet zo veel pijn.

‘Wat is er?’ vroeg Pitkin door het gat.

‘Ik heb mijn arm aan iets opengehaald.’ Hij voelde hoe het bloed zijn mouw doorweekte. Verdomme. Een houtsplinter van twintig centimeter stak net onder zijn oksel uit zijn arm. Hij trok hem eruit, maar er zat een flinke snee in zijn arm, die steeds meer pijn deed.

‘Ligt er iets daar beneden?’ vroeg Pitkin ongeduldig. Hij maakte zich al geen zorgen meer over het welzijn van Tamás.

‘Dat kan ik toch niet zien? Geef me de zaklamp.’

Pitkin ging op de grond liggen en stak de zaklamp door het gat. Tamás kon er net bij. Gelukkig was het plafond hier niet zo hoog als in de rest van de ziekenhuis.

Het werd meteen duidelijk dat ze op een goudmijn waren gestuit. Er lag van alles, net als hij had gehoopt, alleen al in deze eerste ruimte. Twee verrijdbare onderzoekstafels. Staalkabels. Verscheidene instrumenten, al had hij niets zien liggen wat op een microscoop leek. Radiatoren, kranen en wastafels hingen hier nog steeds, er stonden boeken, glazen en flessen op planken en in kasten, en in de hoek stond een weegschaal zoals bij de schoolarts, met gewichtjes die heen en weer geschoven konden worden tot je wist hoe zwaar iemand was. Hij vergat bijna de pijn in zijn arm bij de gedachte aan wat dit allemaal zou kunnen opleveren. Als ze het hier tenminste weg konden krijgen voordat de anderen hun goudmijntje ontdekten.

‘Liggen er ook wapens?’ vroeg Pitkin.

‘Weet ik niet.’

De deuren zaten er hier beneden ook nog in. Dikke, zware stalen deuren die piepten als je ertegenaan duwde. Hij liep door de gang, deed de deuren één voor één open en scheen met de zaklamp in de kamers. Achter één deur zat overduidelijk een voormalige operatiekamer; de grote lampen hingen nog aan het plafond en er stond

een metalen operatietafel. Daarachter lag een kamer met afgesloten kasten. Het hart van Tamás ging sneller kloppen toen hij zag dat er nog steeds potjes en doosjes vol medicijnen achter de glazen deurtjes lagen. Afhankelijk van wat erin zat en hoe goed het nog was, kon het nog wel eens meer waard zijn dan microscopen en dat soort dingen.

Maar toen hij zag wat er in de volgende kamer lag, bleef hij als aan de grond genageld staan. Hij stond zo lang stil dat hij Pitkin in de verte ongeduldig kon horen roepen.

Ooit had de armatuur aan het plafond gehangen, maar door trillingen of gewoon door aftakeling waren de dikke bouten losgekomen en was de hele santenkraam op de gebarsten vloer gedonderd. De kogel was weggerold en lag een eindje verderop, vol krassen en schrammen. Het ding had dezelfde gele kleur als de zeemijnen die hij in films had gezien. Voorzichtig stak hij zijn hand uit en raakte het heel, heel lichtjes aan. Het voelde warm aan, vond hij. Niet gloeiend heet, meer lichaamstemperatuur, alsof het leefde. Het waarschuwingsteken was nog net zichtbaar, zwart op geel, ondanks de krassen en het betongruis.

Hij deed een paar stappen achteruit. Het licht van de zaklamp werd zwakker; de batterij was zeker bijna op. Hij moest weer door het gat kruipen zolang hij nog wat kon zien. Op de terugweg sloeg hij een ruitje van een van de kasten in en pakte er half op de tast een paar potjes en doosjes uit. Pitkin riep hem weer. Hij was beter te verstaan nu Tamás dichterbij het gat kwam.

De hersens van Tamás werkten op volle toeren. Plotseling kon hij de toekomst zien, zo helder dat het makkelijk werd plannen te maken. Ja. Zó. En dan zo. En als hij dát vroeg...

‘Heb je een handgranaat gevonden?’ onderbrak Pitkin zijn gedachtestroom, iets minder luid nu hij kon zien dat Tamás terugliep.

Tamás keek door het gat omhoog. Het gezicht van Pitkin hing als een maan in het duister. Tamás voelde hoe zijn mondhoeken op een vreemde manier vanzelf omhoogtrokken zodat zijn mond zo breed werd als de bek van een kikker.

‘Nee,’ antwoordde hij ademloos.

‘Wat dan? Wat heb je gevonden?’
Tamás ademde diep in.
‘Iets veel beters,’ zei hij.

APRIL

De laatste tijd dacht Schou-Larsen vaak dat hij binnenkort zou sterven.

Als hij 's ochtends opstond, voelde hij een zekere tegenzin als hij ademde. Alsof het niet langer vanzelfsprekend was dat hij ademhaalde. Hij moest er moeite voor doen. De pijn in zijn gewrichten was al lang een constante achtergrondruis geworden waar hij nauwelijks meer op lette, ook al werd hij er moe van.

Er was eigenlijk ook niet veel aan te doen. Als je lichaam al sinds 1925 in gebruik was, moest je rekening houden met een zekere slijtage. De kortademigheid en de pijn in zijn gewrichten sloegen hem niet uit het veld, meer de betekenis ervan. Waar het hem aan deed denken.

Hij keek naar de advocaat aan de andere kant van de witte vergader tafel, gewapend met dossiers en een waarschijnlijk zeer modieuze bril, zoals dat hoorde.

‘Ik wil er graag zeker van zijn dat mijn vrouw de steun krijgt die ze verdient als ik wegval,’ zei Schou-Larsen. Zo had hij besloten het te noemen. Wegvallen. In die uitdrukking klonk een zekere elegantie door, vond hij. Hij stelde zich een lange, glijdende val voor vanaf een klip of uit een vliegtuig, met de wind in zijn haar, zijn ogen en zijn kleren en een breed groengeel geruit stuk aarde dat je tegemoet raasde. Het verzachtte een groot deel van de klinische realiteit van de dood en je hoefde niet na te denken over vocht in je longen, een morfine-infuus, zwakker wordende organen, lijkvlekken en oud bloed dat langzaam opdroogt in de zich vernauwende aderen.